[illegible]
173 V

Въ Лазаревскій Институтъ отъ Его Превосходительства Христофора Екимовича Лазарева приношеніе. 1854 года.
изъ Парижа.

2000

346/5

Լ44
1173

Библиотека Лазаревского Института Восточных Языков

ԳԱՂԱՓԱՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԵՍՐՈՊԵԱՆ ԳՐՈՑ

որ այժմ անուանի

ԳԼԽԱԳԻՐ

Բացայայտեալ ճշգրիտ կանոնաւք համեմատութեց · և գծագրեալ
'ի վեշտասան տախտակս չափոյ մեծութեան·

Առ 'ի դիւրապատրաստ ուսումն մերասեր գրչաց:

'Ի վերատեսչութենէ Տ՟Ն Հ. Յովհաննու վարդապետի Զօհրապեան յօրինեալ·
փորագրութեամբ ճարտար արուեստագիտին Յովհաննու անտոնի Յուլիանեան:

'Ի ՎԵՆԵՏԻԿ
1816 ——— ՌՄԿԵ
'Ի Վանս սրբոյն Ղազարու·

28-172

173-2001

Կանոն կազմութեան գլխագրաց ըստ ամենայն

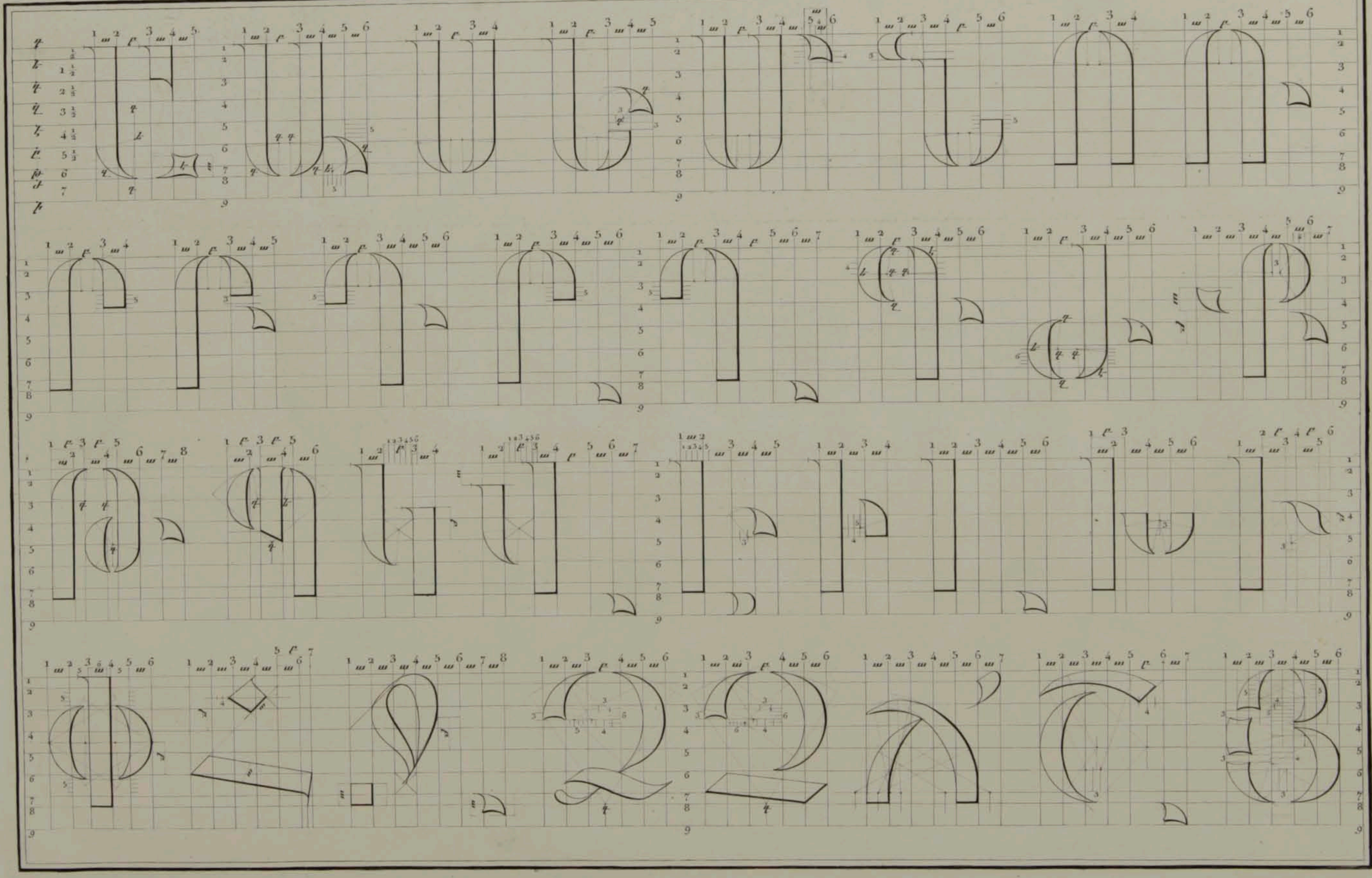

Չափք մեծութեան անփոփոխ համեմատութեամբ:

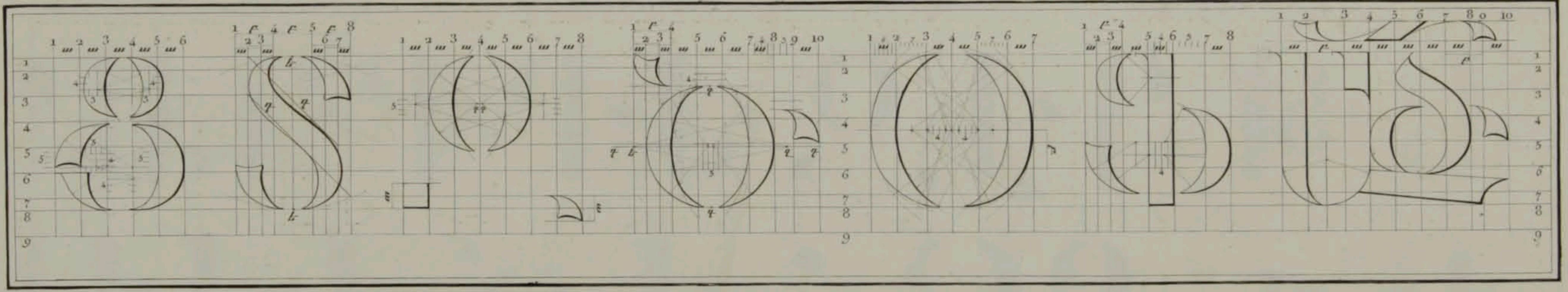

ԲԱՑԱՅԱՅՏՈՒԹԻՒՆ

Համեմատութեանց և գծագրութեանց հայկական գլխագիր գրոյ առաջիկայ գաղափարիս ։

Ի ձևացուցանել զատոխման ինչ մեծութեն գլխագիր գրոյ՝ բաժանեմ զբարձրութիւն միով կարկինաւ 'ի վեց մասունս, և այլով կարկինաւ 'ի չորս ։ Զայս երկու կարկինս պարտ է միշտ 'ի վար արկանել՝ առ 'ի պահել զնոյն համեմատութիւն յոգնոյն 'ի յաջորդ վերստասան ատոխմանս օրինակացդ ։ Առաջիկայ տախտակդ ակն յանդիման ծանուցանէ զհամեմատութիւն ամենայն գրոյ ։ Ուր նախ առաջին երկու բոլորագիրքդ՝ ա. բ. նշանակեալ 'ի վերայ նոցա՝ ցուցանեն զերկոսին կարկինսն. որով զկարկինն առաջին՝ կոչեմք ա. և զերկրորդն՝ բ ։

'Ի գծել ուղղեմք զկողմնական գիծս՝ գիծ, զոր կարկինն բ 'ի վերայ գծին գ, և տացէ քեզ զկէտն գ. 'ի կիսէ ատոի կարկինն ա ցուցցէ քեզ զկէտսն՝ ե. զ. է. ը. թ. 'ի կիսէն ը՝ կարկինաւն բ նշանակեա ըղկէտն ժ ։ և այսպէս որոշին վեց մասունք 'ի չափ ա կարկնին, և չորք մասունք 'ի չափ բ կարկնին ։ 'Ի կիսէն ժ՝ կարկինաւն ա առ և զմասն մի եւթներորդ, մինչև ցկէտն՝ ի, վասն թևոցն ձգելոյ արտաքս քանզի ինն ։

Նովին երկոքումբք կարկնօք գործեսցես զուղղահայեացսն. որպէս տեսանես 'ի տախտակիդ. և 'ի միտ առցես զի կարկինն ա տայ զթանձրութիւն սեանցն, և կարկինն բ զանջրպետ նոցա, բաց յամենայն գրոյ ։ Յետ այսորիկ արասցես զայլ բաժանմունս իւրաքանչիւր գրոյ ։ Կենդրոնքդ և կիսանիշ գիծքդ ցուցանեն զընթացս ատից կարկնին. իսկ կորք կամ աղեղնաձևք որոց չէք այդ ընթացք՝ ձեռամբոյն գծագրին, մանաւանդ 'ի գիրսն՝ Ձ. Չ. Յ. Ց ։ Մարթ էր երկրաչափօրէն և զամենայն կորաձևս կարկնաւ ձևացուցանել՝ բայց կարի յաճախութիւն բաժանմանց՝ որոց դժուար գայլին, յաւէտ խոչընդակն լինէին. և փոխանակ դիւրութեան՝ ոչ սակաւ չփոթութեանց պատճառք ։ Արդ

ա. 'Ի գծագրել զգիրս Ա. յետ հինգ ուղղահայեցից բաժանեմ ընդմէջ զանջրպետ սեանցն՝ գծիւն գ գ, յորոյ վր գտցես զկենդրոնն է առ 'ի գծելոյ զաղեղն զ. ձևացն և զթևն է, և զհաստատած երկրորդի սեանն յերրորդումն կողմնական գծի ։ Իսկ յաղագս վերին սայրից սեանցն՝ գիր զկարկինդ բ յերկրորդ և 'ի չորրորդ ուղղահայեացն, և տացէ քեզ զչափ երկարաձգութեան նոցա ։ Այս կանոն հասարակ է ամենայն գրոց ։ Յերկրորդն Ա. կառուցեալ զկարկինն բ յառաջին և 'ի չորրորդ ուղղահայեացն ընդ վեցերորդ կողմնականն՝ գտցես զերկոսին կենդրոնս գ, գ, և ձգեսցես զաղեղունսն գ. գ. և յետ առնելոյ զբաժանմունսն՝ 'ի ե կենդրոնէ՝ ձգեսցես զաղեղն զ, և գործեսցես զթևն ։

բ. 'Ի նախընթաց գրոյ եթէ բարձցես զստորին թևն՝ լինի Ս ։ Իսկ եթէ զսորա զերկրորդ սիւնն հատցես, և յաւելցես զթևն գծեալ 'ի գ կենդրոնէ գ աղեղամբ, լինի Ե ։

գ. 'Ի գծել զթև գրոյն Մ, բաժանեմ 'ի չորս զմիջոց հինգերորդ և վեցերորդ ուղղահայեցից, և եդեալ զկարկինն ա յառաջին գիծն բաժանման՝ գտանես զբացակայութիւն թևոյն 'ի սեանէն ։

դ. Այս բաժանումն և վասն ստորին թևոյ և գլխոյ Ն գրոյն՝ որպէս և տեսանես ։

ե. 'Ի ձևացուցանել զգիրսն Ո. Ու. Բ. Բ. Գ. Ը. Ղ. զերկոսին կենդրոնսն գ. գ, փոխադրեա յերրորդ կողմնականն. և գիր զթևսն նովին կանոնաւ՝ բստ որում և տեսանես ։

զ. Զերկոսին գ. գ կենդրոնսն գրոցն Գ. Ժ. գտցես 'ի բաժանմունսն անդ՝ համեմատականս երկոցուն կիսիցն գ. ե, և գծեսցես զաղեղն մինչև 'ի զ, և այսպէս զաղեղն՝ է ։

է. Այլ իմն բաժանումն պահանջէ գիրդ Ք՝ վասն երկուց կենդրոնիցն գ. գ, և վասն թևոցն յառաջ և յետկոյս ձգելոյ ։

ը. Վասն Խ գրոյն կարկինն բ ցուցցէ զուղղահայեացսն 1, 3, 5, և զայլսն կարկինն ա. երեքին կենդրոնքն գ. գ. գ, տան զբոլորակութիւն նորա. գիտես այսպէս և զթևն ։

թ. Կենդրոնն գ 'ի գիրդ Պ տայ միայն զբոլորակութիւն գլխոյ նորա, և երկու կենդրոնքն գ. ե, կազմեն զձևն ։

ժ. Զերկուս առաջին ուղղահայեացս Կ գրոյն առցես կարկնաւն ա, և կարկնաւն բ զմիջոց ինչ բաժանեալ 'ի վեց մասունս, յորոց հինգ և փոքր մի աւելի առցես առ 'ի գտանել զերրորդն, և կարկնաւն ա առցես զչորրորդն և զհինգերորդն ։

ժա. Նովին կանոնաւ գործեսցես զգիրն Վ, յաւելեալ զստորին թևն որպէս և տեսանես ։

ժբ. Զթանձրութիւն սեան Է գրոյն բաժանեսցես 'ի մասունս չորս, և առցես հինգ 'ի նոցանէ 'ի գտանել զերրորդ ուղղահայեացն. իսկ զչորրորդն առցես կարկնաւն ա ։

ժգ. Դիւրին է և ևս իմանալ զհամեմատութիւնս գրոցն Ի. Լ. Խ. Ի. վասն որոյ և ոչինչ նշանակեմք զնոցանէ ։

ժդ. Բաժանեմ զսիւն Փ գրոյն 'ի վեց մասունս, յորոց առցես հինգ յաջմէ և հինգ 'ի ձախմէ, և յաւելցես զառաջին և զվեցերորդ ուղղահայեացսն կարկնաւն ա ։ Իսկ չորեքին կենդրոնքն ուղղեն զչորեսին աղեղունս, որոց ներքին ծայրք գրչաւ գործին ։

ժե. Դիւրիմաց է գիրդ Հ. հաստատութեն խոտորնակ սեանն հաւասար է այլոց, որպէս և անձկագոյն մասն քառանկիւնաձև գլխոյն ։

ժզ. Անկանոն է գիրն Ջ. ուր գիծքն կողմնականք՝ ուղղահայեացք և տրամանկիւնայինք ուղղեն միայն զգիրս բովանդակ մարմնոյն, և որոշեն զքառակուսին և զթևն ։

ժէ. Խուռն բաժանմունք մտանեն 'ի գիրսդ Ձ. Չ. Ճ. Շ. Յ. Ց. արա ճշգիւ զարոհմունսն, և դիւրին է այնուհետև գծել ։ Այլ կենդրոնքն գ. գ 'ի տառսն Ձ. Չ են վասն բոլորակութե գլխոց նց ։

ժը. Առցես զուղղահայեացս Տ գրոյն կարկնաւն բ՝ երկիցս, որով գտցես զառաջինն զչորրորդն զհինգերորդն և զութներորդն. ապա կարկինն ա յառաջնոյ անտի տացէ քեզ զերրորդն, 'ի չորրորդէն զերկրորդն, 'ի հինգերորդէն զեւթներորդն, և յութերորդէն զվեցերորդն ։ Յանկեանցն՝ որպէս տեսանես, ձգեա զտրամանկիւնայինսն գ. գ, առ 'ի անվրէպ ուղղութիւն բոլոր ձևոյն. իսկ կենդրոնքն ե. ե, են վասն բոլորակութե վերին և ստորին կողմանց նորա ։

ժթ. Երկոքին գ. գ, կենդրոնք Զ գրոյն՝ որոշին յերկրորդ և 'ի վեցերորդ ուղղահայեցէն՝ մինչև ցառաջին կողմնականն ։

ի. Յետ ձգելոյ զատսն ուղղահայեացս Ծ գրոյն՝ արա զկողմնական բաժանումն 'ի չորս վր բարձրութեն, և զուղղահայեացս բաժանումն 'ի հինգ, ուր և գտանես զերկոսին կենդրոնսն համեմատս երկուց կիսիցն գ. գ, և 'ի նոցանէ գծեսցես զարտաքին աղեղունսն ։ Ընդ այսոսիկ երկուս կենդրոնս ձգեսցես զկողմնականն, գ. գ. և 'ի ե կենդրոնէ գծեսցես զներքին աղեղն, և նովին կարկնաւ եդեալ 'ի չորրորդ ուղղահայեացն՝ գտցես զկենդրոնն զ, և գծեսցես զմիւս աղեղն ներքին ։

իա. 'Ի գիրն Օ որ յետոյ յաւելաւ յայբուբենս մեր. զմիջոց երկուց առաջին ուղղահայեցից բաժանեսցես 'ի վեց մասունս, և զեւթն 'ի նոցանէ առցես զերրորդն. զչորրորդն և զհինգերորդն առցես ա կարկնաւ. իսկ զվեցերորդն դարձեալ եւթն մասամբքն, և զեւթներորդն ա կարկնաւ. գտցես ճշտիւ զեւթն կենդրոնսն, և կատարի անվրէպ ։

իբ. Յետ ուսանելոյ զերեսուն և ութ ձևս, դիւրաւ իմասցիս նա և զգծագրութի Ֆ գրոյն, որ 'ի վերջէ հնարեցաւ. և զպատուագրին Ու ։

'Ի թևս իւրաքանչիւր գրոյ առանձինն ուշագրութեան պէտք են. զի ոչ նոյն է ուղղութիւն ամենեցուն. զոր լաւ ևս 'ի միտս առցես 'ի Նկագիրսն, զոր գնեմք յաւուրս վերստասան ատոխմանցդ. յաւելեալ ընդ Զարդագիրս, 'ի նոյն պատշաճել ։

Այսքան շատ լիցի յաղագս ընդհանուր օրինաց համեմատութեանցն և գծագրութեանց հայկական գրոց. ուր առաւելն թերևս խոտանակութե բերէր. մանաւանդ զի յայսպիսիս՝ աչաց գիտողութե զոյգ ընդ ուշիմ հանճարոյ լաւագոյն վարդապետ է ։

Երկրորդ տառերն մեծութեան.

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ Ժ

Ի Լ Խ Ծ Կ Հ Ձ Ղ Ճ Մ

Յ Ն Շ Ո Չ Պ Ջ Ռ Ս Վ

Տ Ր Ց Ւ Փ Ք Օ Ֆ

Համառօտագրեր. կմ Պատուագրեր.

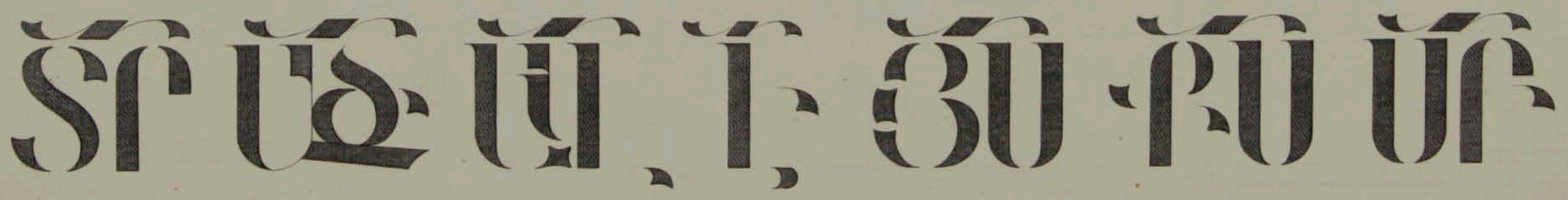

Գ̃. Աստիճան մեծութեան.

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ Ժ Ի Լ Խ
Ծ Կ Հ Ձ Ղ Ճ Մ Յ Ն Շ Ո Չ
Պ Ջ Ռ Ս Վ Տ Ր Ց Ւ Փ Ք Օ

դ̃.

Ա Բ Գ Դ Ե Զ Է Ը Թ Ժ Ի Լ Խ Ծ Կ Հ
Ձ Ղ Ճ Մ Յ Ն Շ Ո Չ Պ Ջ Ռ Ս Վ Տ
Ր Ց Ւ Փ Ք Օ

Ա̈ · Աստիճան Ժծութեան ·

ԱԲԳԴԵԶԷԸԹԺԻԼԽԾԿՀՁՂՃ
ՄՅՆՇՈՉՊՋՌՍՎՏՐՑՒՓՔՕՖ

Բ̈ ·

ԱԲԳԴԵԶԷԸԹԺԻԼԽԾԿՀՁՂՃՄՅՆՇՈՉ
ՊՋՌՍՎՏՐՑՒՓՔՕՖ

Գ̈ ·

ԱԲԳԴԵԶԷԸԹԺԻԼԽԾԿՀՁՂՃՄՅՆՇՈՉՊՋՌ
ՍՎՏՐՑՒՓՔՕՖ

Դ̈ ·

ԱԲԳԴԵԶԷԸԹԺԻԼԽԾԿՀՁՂՃՄՅՆՇՈՉՊՋՌՍՎՏՐՑՒՓՔՕՖ

Ժ. Աստիճան մեծութեան.

ԱԲԳԴԵԶ,ԷԸ,ԹԺԻԼ,ԽԾԿՀՁՂ,ՃՄՅՆՇ,ՈՉՊՋ,ՌՍՎ,ՏՐՑՒՓՔՕՖ

ԺԱ.

ԱԲԳԴԵԶ,ԷԸ,ԹԺԻԼ,ԽԾԿՀՁՂ,ՃՄՅՆՇ,ՈՉՊՋ,ՌՍՎ,ՏՐՑՒՓՔՕՖ

ԺԲ.

ԱԲԳԴԵԶ,ԷԸ,ԹԺԻԼ,ԽԾԿՀՁՂ,ՃՄՅՆՇ,ՈՉՊՋ,ՌՍՎ,ՏՐՑՒՓՔՕՖ

ԺԳ.

ԱԲԳԴԵԶ,ԷԸ,ԹԺԻԼ,ԽԾԿՀՁՂ,ՃՄՅՆՇ,ՈՉՊՋ,ՌՍՎ,ՏՐՑՒՓՔՕՖ

ԺԴ.

ԱԲԳԴԵԶ,ԷԸ,ԹԺԻԼ,ԽԾԿՀՁՂ,ՃՄՅՆՇ,ՈՉՊՋ,ՌՍՎ,ՏՐՑՒՓՔՕՖ

ԺԵ.

ԱԲԳԴԵԶ,ԷԸ,ԹԺԻԼ,ԽԾԿՀՁՂ,ՃՄՅՆՇ,ՈՉՊՋ,ՌՍՎ,ՏՐՑՒՓՔՕՖ

ԺԶ. ԺԷ.

ԱԲԳԴԵԶ,ԷԸ,ԹԺԻԼ,ԽԾԿՀՁՂ,ՃՄՅՆՇ,ՈՉՊՋ,ՌՍՎ,ՏՐՑՒՓՔՕՖ

ԱԲԳԴԵԶ,ԷԸ,ԹԺԻԼ,ԽԾԿՀՁՂ,ՃՄՅՆՇ,ՈՉՊՋ,ՌՍՎ,ՏՐՑՒՓՔՕՖ

Կցագիրք :

ԱԲԳԴԵԶ,ԷԸ,ԹԺԻԼ,ԽԾԿՀՁՂ,ՃՄՅՆՇ,ՈՉ
ՊՋ,ՌՍՎ,ՏՐՑՒՓՔՕՖ

Զարդագիրք :

ԱԲԳԴԵԶ,ԷԸ,ԹԺԻԼ,ԽԾԿՀՁՂ,ՃՄՅՆՇ,ՈՉ
ՊՋ,ՌՍՎ,ՏՐՑՒՓՔՕՖ

օրինակը թերի է, չկա Տախտակ Բ